

בעזרת השם יתברך

קונטרס

לשון קדשו

דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר רבן של ישראל

רבינו יואל טייטלבוים זללה"ה

אבדק"ק סאטמאר יע"א

וגאב"ד עיה"ק ירושלים תנכ"א

סעודה שלישית פרשת

קרח תש"ב (חלק א)

מִשֶּׁה אָמַת וְתוֹרָתוֹ אָמַת וְהֵם בְּדָאִים

- ביאור האידך עלתה בידו של קרח להקהיל את כל העדה בלילה אחת • קרח היה גדול בהשגה יותר מכל הדור, חוץ ממשנה רבינו • רמב"ן: דרך מבקשי רחמים, ליתן החטא על יחיד הגורם, ולהקל על כל העם • יש חילוק בין מי שבעצם יש לו ח"ו דיעה כוזבת, ומי שנמשך לזה מחמת זרם הגסיונות. ואין אדם יכול להבחין זה, רק הקב"ה בעצמו היוודע מחשבות • המחטיא את הרבים ונוטל חוב אחרים עליו, זהו באמת מקח רע • מאוד עינים: כשיוצא חוץ לגבול הקדושה אינו רואה שום אמת, ומכנים מעות ושקר אף בדברי תורה • 'וְהֵם' בְּדָאִים: כל התועים בגאולות שוא, מלבד הכפירה שבוה, הרי כל דבריהם פשוט שקר וכזב • כשאדם חוטא נכנס בו רוח שטות, אף כשכמבעו הוא בעצם חכם גדול • קרח מעה שרצה להקדים הגאולה לפני הזמן, כי ראה שלעתיד יהיו הלויים כהנים • כל איש ישראל משתוקק על הגאולה, מקמן ועד גדול •

נעתקו בלשון אידיש

בהוספת ביאורים והערות להבנת הענין

שנת תשפ"ג לפ"ק

יצא לאור ע"י מערכת לשון קדשו

כל הזכויות שמורות ואיסור השגת גבול ידוע © Copyright

צו מגרב זיין רופט: 1-718-388-5519 | דורך קרעדיט קארד: 1700 # 845-366-2793

22 מינוט מתוך 60 קלאר ***

לשון קדשו - קונטרס ערה (חלק א)

ברוקלין: 718-298-4641
ארץ ישראל: 072-3333419
16→4→520.1

קול אצור יהודא

ארץ ישראל: 072-3275205
ענגלאנד: 0330-350-3110
פעקס: 718-650-2970

דורך 1 דערנאך 275 צו הערן די רעקארדינגס. פאר הערות דרוק 3

לשון קדשו:

929-522-1515

• ברכת מזל טוב •

הר"ר שרגא רפאל מנחם הכהן ברעכער הי"ו
לאירוסי בנו החתן נחמן נ"י עב"ג בת הר"ר יוסף גאלדמאן הי"ו

פרנס השבוע

הר"ר אלעזר גרובער הי"ו (בן הרב בנימין)
לנישואי בתו - עב"ג החתן עזריאל נ"י
בן הר"ר משה עקשטיין הי"ו

הר"ר שלום ציק הי"ו
לנישואי בנו החתן שלמה זלמן נ"י - עב"ג בת
הר"ר יואל גאנדל הי"ו (ב"ר שמואל אליעזר)

הר"ר אברהם וואלף קויפמאן הי"ו
לנישואי בנו החתן שמואל נ"י - עב"ג בת
הר"ר ישעי' הערש שפיטצער הי"ו

הר"ר יעקב דוד הכהן ראטה הי"ו
לנישואי בתו - עב"ג החתן אשר נ"י
בן הר"ר דוד בורגער הי"ו

זכות וברכת רביה"ק זי"ע יחול על ראשם, שיזכו לדרות רב נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם בשפע רב עד בלי די

• יהם יעלו לזכרון •

הרה"ח, נעים המדות ואורב שלום, שינן דרך רביה"ק זי"ע
בכל עת, וזכר הרבה צדיקים מילדותו
רבי משה ז"ל יאקאבאוויטש
ב"ר מובי' גדלי' ז"ל מקליינווארדיין
נפטר ו' תמוז תשע"ב

החסיד ירא ושלם, לימד תורה ברכים, תפלתו היה בתחנונים,
פיזר צדקה לאביונים, היה דבוק ברביה"ק זי"ע וחביב אצלו
רבי אשר לעמיל ז"ל לאנדא
בן הרה"ח ר' זאב ז"ל
נפטר כ"ג סיון תשס"ד

הרה"ח המפואר, היה קשור בלוג לרביה"ק זי"ע
רבי דוד שלמה ז"ל ווייזער
מעיר לאנדאן יצ"ו
ב"ר גרשון הלוי ז"ל
נפטר ו' תמוז תשס"ו

הרה"ח ירא ה' מרכים, חסיד נאמן מרביה"ק זי"ע
רבי ישראל זאב ז"ל אקערמאן
ב"ר אברהם יוסף ז"ל
נפטר ו' תמוז תשס"ג

הרה"ח ותיק וחסידי, עובר ה' במסירות נפש וקיבל יסורים באהבה ובאמונה, כל ימיו עסק בתורה בהתמדה
רבה, הרבה לעסוק בספרי רביה"ק זי"ע, וסיים הרבה פעמים
ספה"ק ויואל משה, ובשנים האחרונות למד שיעורים קבועים בקונטרסי 'לשון קדשו'
רבי יחזקאל שרגא ע"ה ב"ר יהושע ז"ל פריעדמאן שבק לן חיים כ"ה סיון תשפ"ג
והגתו החשובה שעמדה תמיד לימינו, מרת מרים ע"ה ב"ר אברהם ז"ל נפמרה ג' תמוז תשפ"ב
המקום ינחם את כל המשפחה החשובה בתוך שאר אבילי ציון וירושלים
ויזכרו לטובה עבודתו הנפלאה דברי תורתו של רביה"ק זי"ע בממח מקומות - מערכת לשון קדשו

•
נחמו
נחמו
•

KolSatmar.com

א

קושיזות ודקדוקים בפרשת קרח

[וַיִּקַּח קִרְחַן בֶּן יִצְחָר בֶּן קָהָת בֶּן לֵוִי וְגו']^א.

פרעגט מען די קשײַ וואָס איז דער וַיִּקַּח .. אין פסוק איז עפעס נישט אזוי מבואר וואס איז דער פֿשט [מה לקח קרח].
חכמינו ז"ל שטעלן זיך [שוין] דערויף^ב.

ב

קושיא א

להבין פירוש ראשון שברש"י, והתרגום, שלקח עצמו לצד אחר להיות נחלק מתוך העדה.
דחלא אדרבה מבואר בפסוק וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קִרְחַן אֶת כָּל הָעֵדָה, שהמשיך אליו את כולם

רש"י אליין ברענגט דאָךְ אויך צוויי פֿשטים^ג.

וַיִּקַּח קִרְחַן, לקח עצמו לצד אחר, להיות נחלק מתוך העדה, ותרגומו וַאֲתַפְּלֵג.
[דבר אחר, שמשך ראשי סנהדראות שבהם בדברים].

ג

(א) [נאך] לכאורה איז דאָךְ שווער [על פֿשט הראשון שברש"י, שהרי] אין פסוק שטייט דאָךְ פֿאַרקערט, וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קִרְחַן אֶת כָּל הָעֵדָה (טז, יט).
לויט דעם אַנדערן פֿשט איז דאָךְ טאַקע מְשַׁכֵּן בְּדָבָרִים, - מַה יִּקְהַל, - קָחַם [בדברים], ער האָט מוֹשֶׁה געווען דעם גאַנצן עוֹלָם צו זיך.
[ועכ"פ] שטייט דאָךְ אַרויס בפירוש אין פסוק אַז כָּל הָעֵדָה הָאֵת ער דערווישט, דאָס איז דאָךְ דער היפוך ווי אַז ער וועט זיין נחלק מתוך העדה, ס'איז דער היפוך פון אַפּגעשטיילט, [ווי] דער תרגום זאָגט וַאֲתַפְּלֵג.

ד

קושיא ב - מתוך הדרוש

[ושם בהפסוק וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קִרְחַן אֶת כָּל הָעֵדָה, פירש רש"י בדברי ליצנות, כל הלילה הוא הלך אצל השבטים ופיתה אותם, כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד איני מקפיד אלא בשביל כולכם וכו', עד שנחתו כולם, עכ"ל].
(ב) והוא באמת ענין פֿלא הצריך הסבר, האך עלתה בידו להמשיך לב כל העדה לדעתו בתוך זמן קצר של לילה אחת].
(הקושיא בדברי רבינו, באות כג)

^א בתחילת הדרוש חסר משהו על הריקארדינג.

^ב ועיין בזה להלן בקושיא ג-ד.

^ג ברש"י (טז, א): וַיִּקַּח קִרְחַן. לקח את עצמו לצד אחר [ו"יג: לצד אחר], להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה, והוא שתרגם אונקלוס וַאֲתַפְּלֵג, נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת, וכן (אייב טו, יב) מַה יִּקְהַל לִפְדָּה, לוקח אותך להפליגך משאר בני אדם. • דבר אחר וַיִּקַּח קִרְחַן, משך ראשי סנהדראות שבהם בדברים, כמו שנאמר (חקת כ, כה) קַח אֶת אֶהֱרֹן, קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים (הושע יד, ג).

^ד לשון רש"י בפרשת בהעלותך (ח, ו): קַח אֶת הַלְוִיִּם. קָחַם בדברים, אשריכם שתזכו להיות שמשים למקום. ועוד שם (יא, טז): וַלְקַחְתָּ אֹתָם. קָחַם בדברים, אשריכם שנתמניתם פרנסים על בניו של מקום.

ה

קושיא ג-ד

בגמרא שלקח מקח רע לעצמו. ויש להבין ענין המקח שזה, ומהו הלשון 'לעצמו'?

די גמרא זאגט^ה [פ'שט], לִקַּח מִקַּח רַע לְעַצְמוֹ.

ג) [ולכאורה] וואָס איז עפעס דער פֿשט לִקַּח מִקַּח רַע לְעַצְמוֹ, וואו איז פֿאַרהאַנדן אַ מִקַּח, וואָס [פֿאַר] אַ מִקַּח האָט ער גענומען.

ו

ד) און וואָס עפעס 'לְעַצְמוֹ', זאָגט די גמרא.

נו אַודאי לְעַצְמוֹ, פֿאַר וועמען דען.

ז

קושיא יא - מתוך הדרוש

[ועוד כתב רש"י (טו, ז) בפסוק רב לָכֶם בְּנֵי לֵוִי, וזה לשונו: ולא מפשים היו, שכך התרה בהם, וקבלו עליהם לקרב. אלא הם חָטְאוּ עַל נַפְשֹׁתָם, שנאמר (יז, ג) אֵת מִחְתּוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשָׁם. וקרח שפך חיה, מה ראה לשמות זה. עינו המעתה, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן, אמר בשבילו אני נמלט, וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש וכו', אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אֶדּוֹם, לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה ששמע מפי משה שכולם אויבים ואחד נמלט].

ח

יא) [ויש להבין מה שמתרין תחילה כי הם חָטְאוּ עַל נַפְשֹׁתָם, דלכאורה רישא לאו סיפא וסיפא, דמקשה וכי מפשים היו, ועל זה מתרין שחטאו על נפשותם. ואינו מובן האיד מתורין בזה שאלתו].

(הקושיא בדברי רבינו, באות קמז)

ט

קושיא יב - מתוך הדרוש

יב) [ועוד קשה, דלאחר שכבר תירץ על זה כי הם חטאו על נפשותם, שוב חוזר ומקשה וקרח שפיקח היה מה ראה לשמות זה. ולמה על קרח עצמו לא הספיק בהתירוץ הראשון שהשיב על עדתו של קרח, כי הם חטאו על נפשותם].

כ

הקדמה לקושיא יג-ד

בגמרא: רבה בר בר חנה שמע ממקום בלעת קרח שהם אומרים
מֹשֶׁה אָמַת וְתוֹרְתוֹ אָמַת וְהֵם בְּדָאִים, ושכן אומרים בכל ראש חודש

די גמרא זאָגט אין פרק המוכר את הספינה^ה, דאָרט וואו יענער האָט אים געוויזן

^ה בגמרא סנהדרין (קט:): וַיִּקַּח קֶרַח, אמר ריש לקיש שלקח מקח רע לעצמו [פירש"י: מקח רע, התחיל בקטטה].

^י בגמרא בבא בתרא (עד:): [אמר רבה בר בר חנה] אמר לי [היהו טייעא] תא אֲחֵיו לך בלועי דקרח, חזאי תרי בינעי דְהָהּ נִפִּיק מִיַּנְיָהוּ קוּטְרָא [פירש"י: ביזעי, דכתיב (בפרשת טז, לא) וַתִּבְקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר וּגְרָ], וְהָיוּ קָא מִפְּקִי קוּטְרָא [נעשן], שְׁקַל גִּבְכָּא דְעִמְרָא וְאַמְשִׁינָה בְּמָא [לקח גיזת צמר ושראה במים], וְדַעְצִיתָה בְּרֹאשָׁה דְרֹמְחָא וְעִיִּלְיָה הָתָם, וְכִי אִפִּיק הָהּ אִיתְרוּף אִיתְרוּכִי [הָנְהוּ גִבְכִּי, אע"פ ששרויין במים]. אמר לי אַצִּית [הסכת ושמע] מאי שְׁמַעְתָּ, וְשִׁמְעִית דְּהָיוּ אָמְרִין מוֹשֶׁה וְתוֹרְתוֹ אָמַת וְהֵן בְּדָאִין. אמר לי כל תלתיין יומי [כל ראש חודש] מהדר להו גִּיהֵנָם להכא כבשר בקלחת [שמחפכין אותו כדי שתתבשל], ואמרי הכי, מוֹשֶׁה וְתוֹרְתוֹ אָמַת וְהֵן בְּדָאִין.

וכן הוא בגמרא סנהדרין (קי): בזה"ל: אמר רבה בר בר חנה, זימנא חדא הוה קאולינא באורחא, אמר לי ההוא טייעא [פירש"י: סוחר ישמעאל] תא ואחוי לך בלועי דקרח [מקום שנתבלעו לשם עדת קרח] וכו' [וכן כל הענין].

[לרבה בר בר חנה] דעם פלאץ פון [בליעת] קרח, האָט ער געהערט, יעדן ראש חודש זענען זיי [מהדר להו גיהנם] כבשר בקלחת, מ'איז זיי דן יעדן ראש חודש, און זיי זאָגן משה אַמת ותורתו אַמת - קרח ועדתו זאָגן - והם בדאים.

כב

קושיא יד

והקשו על הלשון 'והם' בדאים, דהיה להם לומר 'ואנחנו' בדאים

(יד) דערנאָך פרעגט מען [אויף] דאָס לשון משה אַמת ותורתו אַמת 'והם' בדאים. לעולם דער פֿשט איז דאָך אז ער האָט אנערקענט [דעם אמת], ער טוט אנערקענען אז משה אַמת ותורתו אַמת, אַקעגן זיין מחלוקה. ער האָט דאָך [געהאַט] חולק געווען אויף משה רבינו, טוט ער [היצט שוין] אנערקענען [אז] משה אַמת ותורתו אַמת. נו זאָגט ער דאָך דאָס אויף 'זיך', זאָגן זיי דאָך דאָס אויף זיך אז זיי זאָגן ליגנט, [ואם כן היה להם לומר] טאַקע משה אַמת ותורתו אַמת [אַבער] 'ואנחנו' בדאים. וואָס וויל ער פון 'יענעם', ווער איז דער 'והם', ווער זענען דאָס די יענע. ווער איז דער וְהֵם, וואָס זאָגט ער עפעס 'והם' בדאים.

כה

ישב הקושיות

חקמה לישב הקושיות

קרח היה בעל השגה גדול יותר מכל הדור, חזן ממש רבנו. ומבואר בכתבי האר"י שהוא ראה מה שיהיה לעתיד שהלויים יהיו כהנים. ושענותו היה במה שהוא רצה להקדים שכבר יהיה הגאולה בימיו, ועדיין לא הגיע אָז הזמן לזה [נגאָר] ס'קען זיין.

[דהנה] ס'איז דאָך ידוע, איך האָב געזאָגט אַסאָך מאל שוין וואָס דער אר"י הקדוש זאָגט, [פון] דער אר"י הקדוש שטייט אין ליקוטי יחזקאל' טאַקע.

¹ עיין בזה בליקוטי תורה (בדרושי יחזקאל, אות ב).

וז"ל בזה בשער הפסוקים (דרושי יחזקאל): והנה יחזקאל הנביא, וחזקיהו מלך יהודה, שניהם משרש קין וכו'. גם בזה תבין מה שנאמר לקמן (יחזקאל מד, טו) וְהַכֹּהֲנִים הָלְוִים בְּנֵי צְדוֹק, כי הוא תימה וכו'. ואי אפשר לפרש ולומר שהכהנים וגם הלויים יכנסו לעבוד במקדש, לפי שאין הלויים בני צדוק כלל, ואיך קראם בני צדוק. ועוד כי אין עבודה אלא בכהנים, ולא בלויים. אבל הענין מבואר במה שאמרנו, כי בתחלה היתה עבודה בבכורות, כי להם משפט הכהונה, וכשחטאו ניתנה לבני אהרן הכהנים. והנה קין הוא הבכור, ואילו זכה היה לו ג' עשרות הנוכר, והאחת מהם היא הכהונה וכו', וכיון שחטא קין, אבד בכורתו וכהונתו, ונתנה להבל אחיו, וכמו שהודעתך כי אהרן הוא משרש הבל. והנה קין והבל הם גבורות וחסדים כנודע. ומן הראוי היה שהגבורות והם קין הבכור, והם מעולות מן החסדים וכו', והגבורות הם נקבות, וכן הלויים שהם מן הגבורות של קין היה ראוי שהם יהיו כהנים, כי להם כתר הכהונה, שהם הבכורות. וכהנים שהם משרש הבל, יהיו לויים. אלא שבחטאו של קין, נהפך הענין וכו'. והנה בעולם הזה, ששרש הבל להיותם מן החסדים הם יותר נקיים, ורובם טוב ומעוטם רע, היו עתה כהנים. אבל לעתיד לבא שגשמות שרש קין נטהרו מן הקליפות ונתקנו, יחזור קין ויטול בכורתו הראויה לו. ומה שעתה היו הכהנים עובדים, יהיו אז הלויים עובדים בכהונה. באופן שהכהנים יחזרו להיותם לויים, והלויים יהיו כהנים. וז"ש וְהַכֹּהֲנִים הָלְוִים בְּנֵי צְדוֹק וגו', פירוש כי הכהנים אשר ישמשו בכהונה לעתיד, יהיו מאותם שעתה היו לויים. ואלו הָלְוִים שעתה, יהיו אז כְּהֻנִּים בְּנֵי צְדוֹק.

ובשער הגלגולים (סוף הקדמה לה): ודע כי לעתיד לבא כל שרש קין יהיו כהנים, ושרש הבל שהיו עד עתה כהנים, אָז יהיו לויים. באופן כי כל מה שהיה עד עתה בחינת לויים מצד הגבורה, דוגמת קרח לוי, שהיה משרש קין, כולם יקחו אז את הכהונה, שהיא חלק הבכורה, כנודע מתרגום פסוק רָאִבָּן בְּכָרִי אֶתָּה (ויחי מט, ג). וזהו סוד פסוק וְהַכֹּהֲנִים הָלְוִים בְּנֵי צְדוֹק. והנה לא נמצא בשום 'נביא' שיזכיר הכהנים בשם לויים, אלא ביחזקאל, לפי

זאָגט דאָך דער אר"י הקדוש [שקרא ראה מה שיהיה לעתיד לבא שהלויים יהיו כהנים] (וכדלהלן באות כז).

כו

[דהנה] קרח איז דאָך געווען זייער גרויס, פון דעם איז דאָך נישטאָ וואָס צו רעדן. אַזוי זאָגט דאָך רש"י, קרח שפיקח היה, [און אַז] ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו.

[און] מ'ברענגט דאָך אַז קרח איז געווען דער גרעסטער [אינעם דור], אויסער, חוץ משה רבינו, איז ער געווען דער גרעסטער פונעם פֿלל ישׂראל. אַזוי שטייט אין ישמח משה^ט, ער ברענגט אויך אַזוי. דער גרעסטער פֿעל השָגה, און דער גרעסטער מַח [איז ער] געוועזן. [נאָך] קרח האָט געהאַט אַ טענות [שטעה בדבר, אבל כוונתו היה לשמים].

כז

דער אַמת איז אַזוי. דער אר"י הקדוש^י טייטשט דאָך מיט דעם [דעם לשון הפסוק] הפֿה־נִים הַלִּוּיִם [יחזקאל מד, טו], אַז לעתיד וועט אַזוי זיין, אַזוי ווי קרח האָט געזען. אַז די לִוּיִם וועלן ברויכן זיין כִּהֲנִים.

כח

[ונמצא] ער האָט געזען עפעס, וואָרן ס'איז אַזוי דער אַמת [שכן יהיה לעתיד]. נאָר ס'איז נאָכנישט די צייט [געווען], ביז ווילאָנג ס'איז נישט, [ווילאָנג] ס'קומט נישט דער עולם התיקון, די גאולה העתידה, האָט עס קיין פלאַץ נישט. מוזן נאָך זיין די לויים לויים, און די כהנים כהנים. און ער האָט דאָס געוואָלט שוין.

שהוא היה משרש קין הבכור כמבואר אצלינו, ולכן ניבא נבואה זו, כי לעתיד לבא אותם שהיו עד עתה כהנים, יהיו אז לויים. וכן מי שהיו לויים, יהיו אז כהנים בני צדוק. וכל שרש הבל שעתה הם כהנים, יהיו אז לויים.^ח כדהובא לשון רש"י לעיל באות יז.

^ט בישמח משה ריש פרשתן (ד"ה באופן אחר): והנה קרח השיג מעלה גדולה, שהבין והשיג ענין של פרה אדומה, על כן ביקש להיות כמשה וכו'.

ועוד שם: ועל פי זה פירשתי אמרם ז"ל (במדבר רבה יט, ו) שאמר הקב"ה למשה לך אני מגלה טעמה של פרה, אבל לאחרים חקה. על פי מה שכתבתי בפרשת ואתחנן על המדרש (קהל רבה ז, טו) כתבתי עליך שחכם אתה, המורם מזה דמשה יכול להשיג מה דלבא לפומא לא גליא. והנה ידוע בבחירה ידוע דלבא לפומא לא גליא, ולכן לך אני מגלה טעמה של פרה וכו', והבן. והנה אם ראה קרח ששמואל אשר יצא ממנו יהיה שקול כמשה ואהרן, קשה הלא זה ענין בחירה, וצריך לומר דהשיג קרח מה דלבא לפומא לא גליא, ואם כן פרשת פרה ראה והשיג בשעת אמירתה. [וענין השגת טעם פרה אדומה לא נתגלה לשום אדם אחר, ואם כן היה גדול מכל הדור חוץ ממשה. ועיין בזה בדברי יואל בפרשתן (ריש עמוד לג, ובתניינא עמוד ל קושיא א, ועמוד פו קושיא א, ועמוד קעד ד"ה והנה)].

^י וכמבואר ענין זה בכמה ספרים על פי דברי האר"י הק' הנזכר. ועיין בזרע קודש סוף פרשתן (ד"ה ואני נתתי) וז"ל: כי ענין הגבורות הוא שמצמצמים את החסדים מלהתגלות, דהיינו כי מטבע החסדים להתפשט, וכשיש איהו מסך מבדיל בינינו לבין אלקותו ית"ש, אז נעשה מכסה, ומסתיר להשפעת החסדים ומצמצם אותם שלא יתפשטו. משא"כ לעתיד שיהיה התגלות אלקותו ית"ש ויהיו התגלות החסדים, והגבורות יהיו אדרבא להתגברות החסדים, בחינת כי גבר עֲלֵינוּ חֶסֶד (תהלים קיז, ב) וכו'. ועל דרך זה יהיה לעתיד, ולכן אַז יהיו הלויים כהנים לה', כמו שמובא בספרים, כי יתעלו הגבורות, והלויים שהם בחינת גבורה יתעלו ויהיו כהנים לה'. וזהו היה ענין קרח שפקח היה כאמרם ז"ל (תנחומא, סימן ה) רק עינו הטעתו, שראה כ"ד משמורות כהונה ולויה עומדים מבניו, וסבר שלכן יתן לו כ"ד מתנות כהונה, גם ראה שלעתיד יהיו הלויים כהנים, וסבור היה שגם כן אַז יכול להיות כן. אבל האמת לא היה כן, כי העולם הזה עד התיקון הגמור דומה ללילה כנ"ל, חשכות שאין

קיד

הקדמה ליישוב קושיא א

נאָר מ'זאָל צוקומען [לבאר] וואָס מ'האָב מיר דאָ אָנגעהויבן (בקושיא א), [לדקדק בהפסוק] וַיִּקַּח קָרַח, [ופירש"י] לקח עצמו לצד אחר [להיות נחלק מתוך העדה].

קטו

מבואר בפסוק כי הקב"ה אמר הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם, ועל זה התפלל משה רבינו הָאִישׁ אֶחָד יִחְטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצָף. ולבאורה קשה ממה נפשך, אם רק אחד חטא, אם כן למה מתחילה אמר הקב"ה לבלות כולם ח"ו

קאָן גאָר זיין אַזוי.

[דהנה] דאָס האָב איך אויך שוין אַמאָל געזאָגט^א, [בביאור הענין הנאמר בפרשתן שאמר הקב"ה] הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה וְאָכְלָה אֹתָם חלילה, ס'איז געווען אַ קֶצֶף אַרױסגעגאַנגען חס ושלום אויפן 'כָּלֵל', [און] משה רבינו האָט מתפלל געווען הָאִישׁ אֶחָד יִחְטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצָף. און דער בורא כל עולמים האָט אָנגענומען, נֶעֱנֶה געווען [אל] בקשתו.

קטז

[און] די קְשִׁיָּא איז דאָךְ טאַקע^ב, ממה נפשך, איז טאַקע [די סברא כמו שטען משה] הָאִישׁ אֶחָד יִחְטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצָף, [אם כן] מעיקרא איז דאָךְ אַ קְשִׁיָּא [למה מתחילה אמר הקב"ה הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם, והלא] הקדוש ברוך הוא לא עָבִיד דִּינָא בְּלֹא דִּינָא (ברכות ה:).

אַז זיי האָבן טאַקע נישט געזינדיגט, אַז נאָר איינער יִחְטָא, נאָר אִישׁ אֶחָד, נו פאַרוואָס דען [איז מעיקרא געווען] וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצָף. אלא מאי, האָבן זיי טאַקע חלילה אַלע געזינדיגט, ווען ס'איז געווען וַיִּקַּח עֲלֵיהֶם קָרַח אֶת 'כָּל הָעֵדָה'. נו וואָס האָט ער [משה רבינו] ווידער גע'טענע'ט הָאִישׁ אֶחָד יִחְטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצָף, זיי האָבן דאָךְ 'אַלע' געזינדיגט.

עדיין בחינת התגלות, והגבורות מכסים את החסדים, ואין עדיין התגלות החסדים בשלימות, ולכן אי אפשר עתה עדיין להיות הלויים כהנים עד לעתיד. ומשה ראה יפה, ורמז לו זה במה שאמר בְּקֶרֶךְ וַיִּדַּע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ, פירוש בוקר כשיהיה התגלות האור ויהיה בחינת בוקר, אַז יהיה זה מה שאתה רואה, וַיִּדַּע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ כמו שאתה רואה, אַבֵּל לא עכשיו.

ובאגרא דכלה בפרשתן (ע"פ בוקר וידע ה'): דהנה הר"ן איש שבאו לחלוק על הכהונה מה היה סברתם, דבשלמא קרח ידוע לנו מכתבי קדש להאר"י ז"ל - והוא נרמז בזוהר - דבאמת לעתיד לבא יהיו הלויים במדריגה על הכהנים, כמעלת הזהב על הכסף וכו'. והנה קרח אָכְלָה פָּגָה [פירוש קודם זמנה, כתאנה שלא ביכרה הנקרא כן], על כן לעתיד צדיק פתמ"ח ופ"ח (תהלים צב, יג) סופי תיבות 'קָרַח' (שער הפסוקים, תהלים סט), כי שְׂגָבָה מעלתו, והדין עמו, רק שאכלה פגה. אַבֵּל הר"ן איש ישראלים מה היתה כונתם וסברתם שיהיה להם משפט הכהונה, דודאי לא באו כטפשים ומבוהלים בלי סברא ובפרט כי גדולים היו בנשיאות. והנראה דבאו בסברא הלזו, כמו קרח ששפט הדין דלעתיד, וכמו כן הם באו בסברא דעתיד, שאמרו רז"ל דלעתיד גם תלמידי חכמים יעבדו עבודה ככהנים וכו'.

^א ומהם בדרשה יום שב"ק קרח תרצ"ו (נדפס בדברי יואל תניא בפרשתן, עמוד קט-קכ), וביום ש"ק שמות תרצ"ז בעיר שאמלוי (נדפס בטיב לבב שמות עמוד רסה). ובס"ג קרח תשט"ז, קרח תשי"ז, וישלח תש"כ, ובדרשה ג' פינחס תשי"ט (לשון קדשו קט ח"ב, אות רכה-רלו).

^ב וכמו שהקשה הרמב"ן כן, מובא לשונו להלן בסמוך.

ק"ז

ולזה מפרש הרמב"ן שכך דרך מבקשי רחמים, שיקלו החטא מעל העם, ונותניו אותו על היחיד הגורם, מפני 'שהוא' חייב בכל אופן. והיינו אף שכולם נמשכו אחריו לחטוא, אבל יען שהוא היה הגורם לכן הוא חייב גם על חטאם, ואין לקצוץ על כולם.

נאָר וואָס דען, האָב איך שוין דאָס אַמאָל מַסְבִּיר געווען.

דער אָמֶת טאַקע אַזוי ווי דער רמב"ן זאָגט דאָך דאָרט², אַז זיי האָבן געזוכט אַראָפּצונעמען פונעם כָּלל .. אַז דער כָּלל איז נישט שולדיג געוועזן, נאָר די וואָס ברענגען זיי דערצו.

קיח

והכוונה בזה, דאף שכולם נמשכו אחריו לחטוא, אבל יען שהוא היה הגורם לכן הוא חייב גם על חטאם, ואין לקצוץ על כולם. וזה שאמר משה הָאִישׁ אֶחָד "יִחְטֵא" כלשון פועל יוצא, דהיינו שהוא מחטא אחרים, ועל כל הַעֲדָה תִּקָּצֵץ.

[והביאור בזה, כי] דער אָמֶת איז דאָך אַזוי געווען, זיי האָבן טאַקע אַלע געזינדיגט. אָבער בַּעֲצֵם זענען זיי נישט געווען דערביי, נאָר ער האָט זיי צוגעצויגן, ער האָט זיי צוגעצויגן.

האָט משה רבינו גע'טענה'ט: דער עוֹלָם איז נישט שולדיג, ס'איז נאָר דער איינער.

ס'איז [הָאִישׁ אֶחָד] "יִחְטֵא", שטייט נישט הָאִישׁ אֶחָד 'חוטא', צי 'חֲטָא', נאָר "יִחְטֵא" [שהוא פועל יוצא], ער מאַכט זינדיגן [את אחרים], ער איז דער 'מַחְטֵא', ער האָט זיי געברענגט דערויף³.

ער האָט געהאָט דעם טענות און די שְׂטִיטָה, און ער האָט אַריינגעברענגט אינעם כָּלל יִשְׂרָאֵל די דַּעָה כּוֹזֶבֶת. [וממילא] וואָס איז 'דער עוֹלָם' שולדיג.

קיט

אלא שמכל מקום מכיון שכולם נמשכו לחטוא, עדיין הוצרכו לתפלת משה שילמד עליהם זכות, ולכן מתחילה אמר הקב"ה הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה, עד שבא משה והתפלל עליהם.

נאָר זיי האָבן געדאַרפט האָבן אַ תַּפְּלָה [שיבקש משה רחמים בעדם וימליץ עליהם זכות,

² ברמב"ן (טו, כא): הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת. יש לשאול, אם ישראל לא חטאו ולא מרדו ברבם, למה היה הקצף עליהם לאמר וְאֶכְלָה אֹתָם כִּרְגֵעַ. ואם גם הם מרדו בקרח וכעדתו, איך יאמרו משה ואהרן הָאִישׁ אֶחָד יִחְטֵא ועל כל הָעֵדָה תִּקָּצֵץ. וכתב רבינו חננאל, הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת, עדת קרח ולא עדת בני ישראל וכו' [עיי"ש עוד], אלו דבריו ואינם נכונים וכו'.

אבל הטעם, כי מתחלה היה לב העם אחרי משה ואהרן, וכאשר לקחו קרח ועדתו איש מחתתו וישימו עליהם קטרת ועמדו פתח אהל מועד עם משה ואהרן, אז קרא קרח לכל העדה ואמר להם כי בכבוד כולם הוא מקנא, וייטב הדבר בעיניהם ונקהלו כלם לראות אולי יישר בעיני האלקים ותשוב העבודה לבכוריהם, וזה טעם וַיִּקָּהֶל עֲלֵיהֶם קֶרַח אֶת כָּל הָעֵדָה. והנה נתחייבו כליה, שהיו מהרהרים אחרי רבם, והם כמהרהרים אחרי השכינה ומוותרים על נבואת נביא בלבם, וחייבין מיתה בידי שמים. ומשה ואהרן למדו עליהם זכות, שלא חטא במעשה אלא קרח, והוא הגורם והוא המפתה אותם, וראוי הוא שימות לבדו, לפרסם ולהודיע עונשו לרבים.

וזה דרך מבקשי רחמים, שיקלו החטא מעל העם, ונותניו אותו על היחיד הגורם, מפני 'שהוא' חייב על כל פנים. וכן אמר דוד (שמואל ב' כז, וכו') [עיי"ש באורך].

³ ועיין באבן עזרא (טו, כב): הָאִישׁ אֶחָד יִחְטֵא. הוא קרח שהקהיל על משה ועל אהרן כל העדה. ויש אומרים כי טעם אֶלְקֵי הָרוּחַת, כי בידו כח לחפש הרוחות כי הוא אלקיהם, והוא ידע כי האחד שהוא קרח חטא לבדו, וגם אם החטיא אחרים.

אבל מתחילה אמר הקב"ה הִבְדִּלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה וגו', וואָרן זיי זענען דעך 'דאָך' געכאַפט געוואָרן, ס'איז דעך 'דאָך' געוועזן אַ נִיאוֹץ פֿאַר הַשֵּׁם יתברך^{טו}.

אַבער דער אָמֶת, זענען זיי דאָך נישט אינגאַנצן שולדיג געווען, [וויבאלד קרח] ער האָט זיי געברענגט דערצו, [איבערדעם] האָט גענוצט משה רבינו'ס תְּפִלָּה [אז דאָס] זאָל זיי מַצִּיל זיין.

קכ

והקב"ה הסכים לתפילת משה, וכמובא ברש"י שהשיב לו יפה אמרת, אני יודע ומודיע מי חָטָא ומי לא חָטָא. ונמצא שלבסוף הוטל כל האשמה על קרח בעצמו ועל עדתו, ולא על כל העדה

אַבער על כל פנים איז [צום סוף] געבליבן אויף אים אַליין דער חטא, אַז ער איז שולדיג געווען, ער האָט אין אַלע אַריינגעברענגט, [ונמצא] איז דער חטא פונעם כלל ישראל געבליבן אויף אים, זענען זיי אַלע ניצול געוואָרן.

קכא

אזוי ווי ס'איז געווען טאַקע, הקדוש ברוך הוא האָט געזאָגט אָנִי הַמּוֹדִיעַ [מי חָטָא ומי לא חָטָא].

[וכמו שמפרש שם רש"י^{טז}, שזוהו שהתפלל משה] קָל אֱלֹקֵי הָרוּחַ לְכָל בֶּשָׂר, דער בורא כל עולמים [איז מבחין און] הולך כנגד רוחו של כל אחד ואחד^{טז}, און [ער] ווייסט דאָס פִּנְיָמִיּוֹת [של כל אחד ואחד] 'ווי ווייט' מ'איז שולדיג^{טז}.

קכב

[ווייל] אפילו [ווען] מ'פֿאַלט אַרײַן אין אַ זאַך, [איז נאָך געוואָנדן] ווי ווייט מ'איז שולדיג, צי איז מען בַּעֲצָם אזוי טאַקע, צי חלילה איז מען נאָר פֿאַרפֿירט געוואָרן דורך יענעם.

[און] אַז מ'איז נאָכנישט אינגאַנצן פֿאַרפֿירט, נאָר מ'איז נאָר אַביסל אַריינגעפֿאַלן, איז נאָך אַ מַצִּיאוֹת [אים] אַרויסצוכאַפֿן, מ'זאָל [אים] קאַנען מַצִּיל זיין פון די וואָס זיי 'פֿאַרפֿירן' [את הרבים].

^{טו} וכלשון הכתוב להלן (טז, ל) וידעתם כי נאצוה האנשים האלה את ה'.

^{טז} ברש"י (טז, כב): קָל אֱלֹקֵי הָרוּחַ. יודע מחשבות. אין מדתו כמדת בשר ודם, מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה, אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם, אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות, יודע אתה מי החוטא. האיש אֶחָד הוא החוטא, ואתה על כָּל הָעֵדָה תִּקְצֵף. אמר הקדוש ברוך הוא, יפה אמרת, אני יודע ומודיע מי חָטָא ומי לא חָטָא.

ומקורו במדרש המובא בילקוט שמעוני (רמז תשנ): וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קֶרַח אֶת כָּל הָעֵדָה. כיון שנכנסו ובאו עמו, מיד וידבר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר הִבְדִּלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וגו', וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ קָל אֱלֹקֵי הָרוּחַ לְכָל בֶּשָׂר וגו'. אמרו לפניו, רבש"ע מלך בשר ודם שמרדו עליו בני המדינה ועמדו וקללו את המלך או שלוחיו עשרה או עשרים, מהו עושה, משלח לשם לגיונותיו, ועושה בה אנדרלמוסא והורג הטובים עם הרעים, לפי שצינו מכיר מי מרד ומי לא מרד, מי כבד המלך ומי קללו, אבל אתה יודע מחשבות של כל אדם, ומה שהלבבות והכליות יועצות, ואתה יודע מי חָטָא ומי לא חָטָא, ואתה יודע רוח של כל אחד ואחד, לכך נאמר אֱלֹקֵי הָרוּחַ לְכָל בֶּשָׂר. אמר להם הקב"ה יפה אמרתם, אני מודיע מי חָטָא ומי לא חָטָא.

^{יז} הוא על פי לשון רש"י בפרשת פינחס (כו, טז), דגם שם נאמר כלשון זה, יִפְקֹד ה' אֱלֹקֵי הָרוּחַ לְכָל בֶּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה, ופירש שם רש"י: אלקי הרוחות למה נאמר, אמר לפניו, רבש"ע גלוי יודע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינו דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו.

ולהלן (שם, יח) בפסוק קח לָךְ אֶת הַיְּהוֹשֵׁעַ בֶּן נֹון אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בו, פירש שם רש"י וז"ל: אֲשֶׁר רוּחַ בו. כאשר שאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד. נוכח מוכח בלשון הילקוט שמעוני דלעיל 'אתה יודע רוח של כל אחד ואחד', דגם כאן מתפרש הכין.

^{יח} ועיין עוד להלן באות קלז-קלח.

[ווי] ער האָט געזאָגט הָאִישׁ אֶחָד יִחְטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצָף.

קכג
[קושיא ב]

לכאורה צריך הסבר, האך עלתה בידו להמשיך לב כל העדה בלילה אחת

לְאָמִיר זשע זען, [דעס] וואָס האָט ער דאָ 'צוגעצויגן' דעם גאַנצן [עולם] אויפֿאַמאַל, 'אין איין נאַכט' אַת כָּל הָעֵדָה^ט, איז דאָך אויכעט [א פֿלאַ]².

קכד
ישוב קושיא ב

אמנם לפי האמור כי קרח רצה להקדים הגאולה לפני זמנו, בזה יובן הדבר. כי ענין הגאולה הוא דבר שכל איש ישראל משתוקק על זה, מקטן ועד גדול, ועל ידי זה עלה בידו להמשיך אליו את לב כל העדה בזמן קצר

נאָר וואָס דען.

איך האָב דאָך פריער שוין געזאָגט (באות כה-כח), דאָס וואָס דער אר"י הקדוש זאָגט.

[אז קרח] ער האָט געוואָלט מאַכן 'שוין' אַ גאַנצן, [און דער] עוֹלָם הַתִּקְוָן.

[וענין הגאולה] איי ! דאָס איז אַ 'גרויסע זאָך' !

[ולזה אמר משה] 'רַב' לָכֵם [בְּנֵי לֵוִי, ופִּירֵשׁ"י] 'דָּבָר גְּדוֹל' אמרתם.

אויף 'דעם' איז [דאָך] יעדער מִשְׁתּוֹקֵק !

מיט 'דעם' קאָן מען צונעמען יעדן, אַז מ'דערציילט פון אַ גאַנצן.

איי וויי ! אַ גאַנצן וואָס ס'איז נישט גוט, וואָס ס'טויג נישט, מיט דעם קאָן מען יעדן 'צוציען', און יעדן צוכאַפֿן.

קכה

ווי איך האָב דאָ געזען דער מפרש זאָגט אין מסכת תמיד (לב.) [על מה שאמרו בגמרא הלשון] שְׁטָנָא נַצַּח.

זאָגט דער רבינו גרשום מאור הגולה^א, זאָגט פֿשט דאָרטן דער רבינו גרשום אויף די גמרא אין תמיד, שְׁטָנָא נַצַּח, ער האָט געזאָגט דער שטן איז אַלעמאַל מַנְצִיחַ און פאַרפֿירט [דאָס פֿאַלק] און ער רעדט זיי איין אַ גאולה, וּמִסִּית אוֹתָם לְגַאֻלָּה.

קכו

[ולכאורה] וואָס כאַפֿט ער עפעס אָן אַ גאַנצן. [והלא] אין די גמרא [איז דאָך] מֵאֵן דָּבָר שְׁמִיָּה [מענין גאולה] אַזוי דער רבינו גרשום זאָגט דאָרטן.

קכז

[נאָר] ווייל 'דאָס' האָט אַ כַּח [להטעות את העם, וויבאַלד] אויף דעם איז יעדער מַצְפָּה.

^ט וכמבואר בדברי רש"י המובא לעיל בקושיא ב.

² ועיין בספר מנחם ציון (להרה"ק מרימינוב, ושאר ספריו) בפרשתן, שעמד על זה, וז"ל: שלכאורה הוא פלא, כי משה רבינו ע"ה כשהיה רוצה לאסוף העדה היה צריך לתקיעת החצוצרות, והוא הקהיל אותם כל כך בנקל, עכ"ל. ועיי"ש מה שמתרץ בזה בענין גדול מדריגת קרח, ואכמ"ל.

^א בפירושו רבינו גרשום הנדפס בגליון הגמרא (תמיד לב.): שְׁטָנָא נַצַּח. כלומר, אַל תתמה על זה שהשטן הוא נוצח, שמתעה אותם ונותן להם 'גאולה', ולסוף יורידם לגיהנם. [ועיין בזה בוויאל משה (א, מח), בעל הגאולה ועה"ת (בהקדמה עמוד כ, ובפנים סימן כא), ועוד בכ"מ בדברי רבינו].

יעדער קוקט ארויס בְּכַלִּיּוֹן עֵינִים וְדַאבּוֹן נַפֶּשׁ, מְתִי יִגִּיעַ דער זמן הַגְּאוּלָּה ! ווען מ'וועט אויסגעלייזט ווערן !

קבח

וואָרן מ'ווייסט דאָך דאָס גרויסקייט [פון אידן ביי די גאולה שְׁלִימָה], וואָס פאַר אַ גרויסע בְּחִינָה [ס'וועט זיין].

די בְּעָלֵי הַשְּׁגוּת, די וואָס זיי מיינען גאָר ערנסט, [הם דעתם על צרכי גבוה והרמת כבוד שמים].

און אפילו די וואָס זענען מְגוּשָׁם, [זיי] מיינען פּראָסטער [לטובת עצמם], איז מען אויך [משתוקק דערויף]²², וויל מען האָבן דעם וואָרט 'גאולה'.

סיי בְּגִשְׁמִיּוֹת סיי בְּרוּחַנִיּוֹת, מְקַטֵּן וְעַד גְּדוּל, [ווייל דאָס איז] אַ זאך וואָס יעדער איז מְשִׁתָּקֵק [דערצו, וממילא] מיט דעם קאָן מען 'צוציען' יעדן.

קכט

ער [קרח] האָט זיך גענומען אַזאַ מין [זאך], ער האָט עס געמיינט טאַקע ערנסט [בכוונה רצויה ולשם שמים], אָבער על כל פנים אַ גרויסער טָעוּת אַ ביטערער איז עס געווען. אָבער ס'איז געווען אונטער אַזאַ זאך [של ענין הגאולה, ולכן הצליח להמשיך כל העדה אחריו, בתוך לילה אחת].

קל

וכבר נשאר כן לדורות, שלפעמים מצוי נסיון והסתה בענין טעות של גאולה שלא במונח, אשר בעוה"ר רבים נמשכו למעות כזה

איבערדעם איז געבליבן שוין אַזוי [גם בשאר דורות].
די אַלע מְסִיתִים וּמְדִיחִים וואָס זיי ווילן צוציען 'לְטוֹבָתָם' [ושלא בכוונה רצויה], רעדט מען איין אַ גאולה, ווייל מ'ווייסט אַז דאָס איז אַ כַּח - האָט זיך דאָס היצט גענומען פון קרח'ן - מ'ווייסט אַז דאָס איז אַ כַּח [אויף צו] צוציען הִלְכָּבוֹת.

קלא

וכוה יוכן פשט השני שברש"י על וַיִּקַּח קֶרַח, כִּי מִשְׁכָּם בְּדָבָרִים, שעל ידי זה עלתה בידו להמשיך אותם

[און דורכדעם] איז געווען וַיִּקַּח קֶרַח, מִשְׁכָּם בְּדָבָרִים.
נאָר וואָס דען, ס'איז דאָך אָבער געווען אַ דור דָּעָה דעמאָלטס [וכוונתם כולם היה רצויה, רק שטעו בדבר, ולא כבשאר דורות שאין כוונתם לשמים].
[און] ער האָט טאַקע צוגעצויגן יעדן, ער האָט נישט געזוכט אַליין, ער האָט געוואָלט צוציען יעדן, איבערדעם שטייט וַיִּקַּח קֶרַח, [וכענין] קָחָם בְּדָבָרִים. [וכמו שמפרש רש"י בפשט השני].

קלב

ישוב קושיא א

אבל בתרגום מפרש וְאַתְּפֹלֵג, והוא בלשון התפעל דייקא, ולא אמר שקרח הבדיל עצמו, רק שנעשה מובדל ונחלק

נאָר דער תרגום זאָגט וְאַתְּפֹלֵג, ער זאָגט נישט [וּפִלֵּג קרח], אַתְּפֹלֵג איז אַ לשון הַתְּפַעֵל, ער איז געוואָרן צוטיילט, נישט אַז 'ער' האָט זיך אָפּגעטיילט.

²² ועיין בס"ג תזריע החודש תשכ"ז, מה שביאר רבינו דגם זה הוא כוונה טובה, לקיים 'צפית לישועה' עכ"פ באופן זה.

קלג

והכוונה בזה על סוף הענין, לאחר שאמר משה האיש אֶחָד יִחָטֵא וגו', והסכים הקב"ה על ידו, וקרח ועדתו נחלקו מתוך כל העדה להיות נענשים הן בלבדם, ונעשה חלוקה והבדלה ע"י הקב"ה עד שראו כולם מי הוא בעצם חולק על משה, ומי הוא רק שנמשך אחר קרח אבל אינו כך בעצם

[והביאור בזה, ווייל] דער בורא כל עולמים האָט געזאָגט הַבְּדִלְוּ, דער בורא כל עולמים האָט געמאַכט דעם הַבְּדִל, דער סוף איז געווען [שנעשה קרח מובדל מכל העדה, ונשאר לעצמו בעונשו].

קלד

לכאורה איז דאָך [שווער (כדלעיל בקושיא א) דהרי] ער איז געווען טאַקע אויסגעמישט מיט יעדן, [ולמה מתרגם וְאֶתְּפִלֵּג].

קלה

נאָר משה רבינו האָט מתְּפַלֵּל געוועזן [וכי] עַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצֹף, האָט דער בורא כל עולמים געזאָגט הַבְּדִלְוּ [הַעֲלוּ מִסְבִּיב לְמִשְׁכַּן קֶרַח דָּתָן וְאַבִּירָם], און [ער] האָט געוויזן אַז ס'איז נישט דער גאַנצער עוֹלָם, ס'איז נאָר ד'י, די מְסִיתִים וּמְדִיחִים. און ס'איז 'געוואָרן' אַ טיילונג.

קלו

[איבערדעם] שטייט נישט [אַז] 'ער' האָט זיך געטיילט, נאָר וְאֶתְּפִלֵּג, ער איז 'געוואָרן' געטיילט, מן הַשָּׁמַיִם האָט מען געפֿירט [און] מ'האָט געמאַכט אַ בִּירוּר.

קלז

וחלוקה זו אי אפשר לעשות על ידי בשר ודם, רק ע"י הקב"ה בעצמו, לידע מי חטא גם בפנמיות לבבו, ומי רק נמשך אחר אחרים ואינו כך בעצם

אַן אַנדערער [אַ בשר ודם] קען דאָס טאַקע נישט, [ווייל] מ'ווייסט נישט וואו מ'האַלט מיטן עוֹלָם, וואָרן מ'ווערט יעדער אַריינגעדרייט [במצב נסיון ובלבול המוחות של הדור, ואף הכשרים שאינם כך בעצם].

[נאָר] איין באַשעפער אין הימל, ער קאָן דאָס 'מְבַרֵר' זיין [לעשות הבירור, מי כבר רוצה כן בעצם, ומי רק נמשך לזה על ידי אחרים, ואינו כך בעצם. ולכן הקדים משה ואמר קֵל אֱלֹקֵי הַרוּחַת לְכָל בָּשָׂר דִּיּיקָא (וכדלהלן באות קכא, ולהלן באות קמ)].

קלח

אַזוי ווי ס'איז געווען דעמאָלטס ביי עֵדַת קֶרַח, מ'האָט מְבַרֵר געווען ווער ס'איז 'שולדיג', און ווער ס'איז 'נישט אַזוי שולדיג', ווער ס'איז נאָר 'אַריינגעכאַפֿט' געוואָרן (וכדלעיל באות קכב).

קלט

דאָס איז די איינציגע עֲצָה [גם עתה, בנסיגנות הדור האחרון].

נאָר איין באַשעפער אין הימל קען העלפֿן, וְאֵין זולָתוּ.

קיינער קען נישט העלפֿן - דורך די נִגְעֵי הַדּוֹר - מ'זאָל ווייזן 'ווער' ס'איז שולדיג, און 'וואָס' דער אָמֶת איז, און 'וויאָזוי' די וועלט ברויך צו זיין, פון 'וועמען' מ'ברויך זיך אָפֿטיילן, [ולקיים] הַבְּדִלְוּ.

דאָס איז נאָר איין באַשעפער אין הימל, 'ער' קאָן דאָס מְבַרֵר זיין.

קמ

[אזוי ווי] משה רבינו האט זיך געבעטן צום באשעפער: קל אלקי הרוחת לכל בשר. [אז נאך] דער בורא כל עולמים קען דאס.

קמא

[און] אזוי איז [צום סוף] געווען 'ואתפלג' קרח.

קמב

וכן הכוונה בלשון רש"י בפשט הראשון, לקח עצמו לצד אחר 'להיות נחלק' מתוך העדה. דלא אמר שהוא היה חולק עצמו, רק שסוף מעשיו גרמו 'להיות' כן, והיינו ע"י הקב"ה שעשה הבדלה ובידור בינו ובין כל העדה, להודיע מי חטא ומי לא חטא

דאס איז דער פשט [גם בלשון רש"י בפשט הראשון].

לקח עצמו לצד אחר 'להיות נחלק' מתוך העדה, ס'איז אזוי געווארן, 'להיות' [נחלק]. אבער נישט [אז] 'ער' האט זיך אפגעטיילט. [ולכן לא כתב רש"י] לקח עצמו לצד אחר 'להחליק' [עצמו] מן העדה, נאך 'להיות נחלק'.

ער האט זיך גענומען אזא צד וואס ס'איז אזוי געווארן. ווייל ס'איז געווען א דור דעה, האט מען מן השמים געוויזן [דעם פירור].

קמג

ישוב קושיא ד

וזהו שאמרו לקח מקח רע 'לעצמו', דאף שמתחילה המשיך אחריו כל העדה, אבל לבסוף נעשה ביורד וכל ישראל שבו בחשובה, ולקח העונש רע רק הוא לעצמו ולעדתו

[און] דאס איז דער פשט לקח מקח רע 'לעצמו'.

ס'האט זיך אויסגעלאזט [צום סוף, כאטש] ער האט צוגעצויגן דאס גאנצע דור [מתחילה, אבער] דערנאך האט זיך אויסגעלאזט [אז] זיי זענען נישט שולדיג געווען, און מ'האט עס אנגעהאנגען אין אים, [וכאמרו] האיש אחד יחטא. [ונמצא] האט ער אויף זיך גענומען, קומט דאך אויס, אז [אפילו] די חטאים פון יענעם זענען געפאלן אויף אים. ער האט טאקע יעדן צוגעצויגן [מתחילה], אבער יענע זענען ניצול געווארן [לבסוף], זיי האבן תשובה געטון, מ'האט איבערגעוויזן [מי חטא ומי לא חטא], האבן זיי דאך תשובה געטון [על מה שנמשכו אחריו מתחילה].

נאך 'ער' איז געבליבן [בהעונש]²².

קומט אויס האט ער יענעמס [אויך] גענומען פאר זיך, יענעמס חטא, וואס ער האט יענעם צוגעצויגן, דעס האט ער געבען [אויך] גענומען פאר זיך. ס'איז געבליבן נאך [ווי דער לימוד זכות פון] איש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף.

קמד

ישוב קושיא ג

והלשון 'יקח' קרח, וכן הלשון 'מקח רע', הכוונה על מה שנטל גם חוב האחרים עליו, שזהו באמת מקח רע, לסבול גם חטא זולתו ולא רק חטא עצמו

דאס איז דער פשט לקח מקח רע 'לעצמו'.

²² ועיינן עוד מה שחקר בזה בדרך חיים על אבות (ו' יח, למה"ל מפראג) בביאור המשנה וכל המחטיא את הרבים וכד'. ועיינן עוד במגן אבות להרשב"ץ (אבות שם), ובחיבת הלכות (שער התשובה, סוף פרק ט).

[אז] ער האָט פֿאַר זיך גענומען יענעמס, דאָס איז שוין אַ מַקָּח רע, אַז מ'נעמט יענעמס [אויך], דעס וואָס מ'האָט יענעם צוגעצויגן.
 דער סוף איז, ס'ווערט נְתַבֵּר, און יענער זעט דערנאָך דעם אָמַת.
 איז נאָר אויף אים געבליבן דער חטא. וואָס 'ער' האָט געטון [אף לאחרים], האָט ער גענומען [רק] אויף זיך, [און] דאָס איז אַ מַקָּח רע.
 [ולכן נקרא בלשון 'מקח רע'. ווייל] ווען מ'טוט אַליין [א חטא] פֿאַר זיך [בלבד], טוט מען פֿאַר זיך. [אַבער] אַז מ'נעמט שוין יענעמס [אויך] דאָס איז שוין אַ שלעכט גענעמעכטס, וואָרן ער נעמט דאָך איבער יענעמס [אויך].
 איז דאָס 'וַיִּקַּח' קרח.

קמה

איז דאָס איין פֿשט [ב' הפשטים שכתב רש"י].
 ס'איז אַלעס הָא בְּהָא תְּלִיא [כי יען שהוא אשר משכם תחילה בדברים, לכן נשאר לבסוף נחלק ומובדל מתוך העדה, בנטילת מקח רע 'לעצמו']. איבערדעם איז דאָס טאַקע איין מִכּוֹן.
 כאַטשיג ס'איז אַן אנדערער פֿשט [בפירוש לשון ויקח], אַבער ס'איז איין מִכּוֹן.
 'ווייל' ס'איז געווען מִשְׁכָּן בְּדָבָרִים, איז געווען לָקַח מִקָּח רע לְעַצְמוֹ.
 איז דאָס אַלעס הָא בְּהָא תְּלִיא.

קמו

ביאור דברי רש"י: וכי מפשים היו וגו', וקרח שפיקח היה וגו'

(עד אחר אות קז)

אַ פֿלא, מ'זעט אין רש"י, רש"י זאָגט^{כד} [אויפן פסוק] רַב לָכֶם [בְּנֵי לֵוִי].
 - [דהנה באמת] זיי זענען געווען גרויסע מענטשן, און ביי קראי מוֹעִד זאָגט דאָך די גמרא [סנהדרין קי.] [שירדעים] לְעִבְר שְׁנַיִם, [אַנְשֵׁי שֵׁם] זיי האָבן געהאַט אַ שֵׁם בְּכָל הָעוֹלָם. -
 [איז] רש"י פרעגט, וכי טפשים היו, שכך התרה בהם [וקיבלו עליהם לקרב], נאָר זאָגט רש"י הֵם חָטְאוּ בְּנִפְשֹׁתָם.
 נאָכדעם גייט ער ווייטער, וקרח שפיקח היה, מה ראה לשטות זה. [ומתוך כי עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו וכו'].

קמז

[קושיא יא]

לכאורה אינו מובן מה שמתרץ רש"י תחילה כי הם חטאו על נפשותם, דהאך מתורץ בזה קושייתו שהקשה וכי מפשים היו

לכאורה פארשטייט מען דאָך נישט [דעם תירוץ פון הֵם חָטְאוּ בְּנִפְשֹׁתָם]. ס'איז דאָך גאָר רִישָׁא לֹא סִיפָא [וסיפא לאו רישא].
 ער פרעגט די קשָׁיָא זיי זענען נישט געווען קיין נאָראַנים, ענטפערט ער מיר זיי האָבן געזינדיגט. פרעגט ער דען אַ קשיא צי זענען געווען צִדִּיקִים, צי וואָס. [והלא] ער פרעגט די קשָׁיָא, אַבער דאָך, קיין נאָראַנים זענען זיי דאָך נישט [געווען].

^{כד} ברש"י (טז, ז). וכדהובא לשונו לעיל באות יז. ומקורו הוא מלשון התנחומא (סימן ה) שמבואר שם כל זה.

זיי האָבן טאַקע געזינדיגט, אָבער אַז מ'האַט זיי מִתְּרָה געווען און זיי זענען אַזוי אַריינגעפאַלן, אַז ס'איז כַּךְ התרה בהם, אַז חלילה זיי וועלן נאכד ווערן מן העולם, [אם כן פאַר] וואָס האָבן זיי זיך נישט געשראָקן, [והלא] יעדער פאַרכט זיך 'פאַר זיך', ס'איז פֿשוט אַ טפֿשות. [ואם כן] וואָס ענטפערט ער מיר אַז זיי האָבן געזינדיגט.

קמח

ועוד קשה, דלאחר שכבר תירץ על זה כי הם חטאו על נפשותם, שוב חזר ומקשה וקרח שפיקח היה מה ראה לשטות וזה. ולמה על קרח עצמו לא הספיק לו בהתירוץ שהשיב על ערתו של קרח

און דערנאָך [איז שווער], ער האָט דאָך שוין געפרעגט אויף 'זיי' אויך [וכי] טפשים הם, האָט ער געענטפערט זיי האָבן געזינדיגט, [ואם כן] וואָס פרעגט ער ווייטער וקרח 'שפיקח' היה [מה ראה לשטות זה]. זיי זענען דאָך אויך נישט געווען קיין טפשים [רק פקחים], און אַז ער האָט געענטפערט זיי האָבן געזינדיגט האָט ער פאַרענטפערט די קשיא [באיזה אופן שיהיה], נו איז דאָך די זעלבע אויף קרַח'ן אויך דער תירוץ, ער האָט געזינדיגט.

קמט

הקרמה ליישוב קושיא יא

כשאדם חוטא נכנס בו 'רוח שטות', אפילו מי שבמבטו הוא בעצם חכם גדול

נאָר וואָס'זשע דען, דער כלל איז (סוטה ג.) אַיִן אדם חוֹטֵא אלא אם כן נכנס בו 'רוח שְׁטוּת'.

פון דעם זעט מען, אויף דעם וואָס ס'ליגט אַ יֵצֵר הָרַע, קאָן מען זיך נישט אַ ראָיָה ברענגן [אם הוא חכם או טיפש. כי] ער מעג זיין דער קלוגסטער מענטש, און קען טון דאָס גרעסטע נאַרישקייט.

איי וואו קומט דאָס? ווייל ער איז אַריינגעפאַלן אין אַ חטא. [אז] ער איז אַריינגעפאַלן אין אַ חטא אַריין, ווערט מען פאַרנאָרט.

קנ

ועל דרך זה ביאר במאור עינים, מה שאמרו והנחש דחף לחוה עד שנגעה בעץ הדעת, ואמר לה בשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה

ער זאָגט, אין מאור עינים שטייט^{כב}, שטייט אין מאור עינים פון טשערנאָבלער [מגיד], אויף דעם וואָס שטייט^{כז} ביי חטא אדם הראשון, [דהנחש] דַחֲפָה [לחוה], ער האָט זי געשטויסן [עד שנגעה בעץ הדעת].

^{כב} במאור עינים (סוף פרשת כי תבוא): במסכת סוטה (לה:), כיצד כתבו ישראל את התורה, ר' יהודה אומר על גבי אבנים כתובה, שנאמר (תבוא כז, ח) וְכָתַבְתָּ עַל הָאֲבָנִים וגו', ואחר כך סדורו בסיד. אמר לו ר' שמעון, לדברך האיך למדו אומות העולם את התורה. אמר לו, בינה יתירה נתן הקב"ה באומות העולם ושגרו נוטירון שלהם וקלפו את הסיד והשיאורה. ר' שמעון אומר על גבי הסיד כתובה, וכתבו להן למטה לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ כו' (דברים כ, יח). עיין שם בגמרא דעיקר הפלוגתא שר' שמעון סובר שאותן שהם חוזק לגבול ארץ ישראל אינן בכלל לא תַחֲזִיק (דברים כ, טז), וכתבו להן שיחזרו בתשובה וילמדו התורה. ור' יהודה סבר כולם בכלל לא תַחֲזִיק, בענין שכיסו להם התורה כדי שלא ילמדו, וכמו שכתב רש"י ז"ל. והנה הפלוגתא אינו מוכן, כי לאיזה טעם כתבו התורה לרבי יהודה.

אך דנודע כי כל חיות העמים הוא מנשמות הנפולין שביניהם, שנפלו על ידי חטא אדם הראשון ודורות שאחרי, ומשם באים נשמות הגרים, כל אותן שאצלו בחינת הנפוצות הקדושים מלוכש, בא להתגייר, מה שאין

זי האָט [געזאָגט] געזאָגט [להוסיף על הציווי גם] לאַ תַּגְעוּ בוֹ (בראשית ג, ג), [ולכן] דִּחְפּוּהּ, האָט ער זי געשטויסן [עד שנגעה בו]. און ווען זי האָט אָנגערירט, האָט ער געזאָגט כּשֶׁם שאַין מִיתָה בְּנִגְיעָה כֹּךְ אֵין מִיתָה 'באכילה'.

קנא

וקשה דמה ראייה הביא לה מנגיעה לאכילה, והלא חוה ידעה בעצמה שלא נצטוו על הנגיעה, רק היא שהוסיפה מעצמה לומר כן להנחש

פרעגט מען דאָך אַ האַרבע קשָׂא¹², זי האָט דאָך געוואוסט דעם אָמַת, אַז מ'האָט נישט געזאָגט [לא תַּגְעוּ בו, רק לא תאכלו מִמֶּנּוּ]. דער אָמַת האָט מען דאָך נישט אָנגעזאָגט אויף נגיעה, און וואָס איז די רָאָה [ממה שדחפה עד שנגעה, ולא מתה]. מ'האָט דאָך נאָר אָנגעזאָגט לאַ תאכֹּל, וואָס האָט ער איבערגעוויזן [מיט די נגיעה].

קנב

ועוד קשה מה ראייה שאין 'מיתה', ממה שלא מתה תיכף, והלא לא נאמר להם שימותו תיכף, רק בתוך האלף שנים שהוא יומו של הקב"ה

און דערנאָך [איז שווער], האָט מען [דען] געמוזט 'שוין' שטאַרבן? מ'האָט דאָך נאָר געזאָגט פֿי 'בִּיּוֹם' אַכְלָךְ מִמֶּנּוּ (בראשית ב, יז), און יומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנים¹³, וואָס איז אַ רָאָה שאַין 'מִיתָה' בְּנִגְיעָה [ממה שנגעה ולא מתה תיכף].

כן השאר, כי איך יתקרב רע גמור אל הטוב הגמור, אם לא שיהא לו בחינת מצוה שעל ידו יתאחד אל הקדושה. וצריך לקבלם אל הקדושה, אך צריך לאיים עליו ולהודיעו עונשן של עבירות, שאם יפרוש יפרוש, ואין מדקדקין בו יותר מדאי, כנודע (יבמות מז:). הכל הוא לבחון אם בא להתגייר מחמת שיש בו בחינת טוב, ניצוץ הקדוש. ולכן אין מקבלים גרים לימות המשיח (שם כד:), כי הטוב שבהן יוברר מהן, ובודאי רצונם להתגייר אינו אלא משום שולחן מלכים, וכאמור בגמרא.

והגוים שאין בהם נשמות מן הקדושה, אף שהן באין ללמוד התורה, רואים בתוכה דברי מינות, כפי רצון של כל אחד מהם. כנודע שיש גוים שלומדים התורה, ולומדים משם מינותיהם, מאחר שהם חוץ לגבול הקדושה אין רואים שום אָמַת. כנודע כי מה שחוצין לגבול הקדושה, הוא בחינת השֶׁקֶר והקליפות.

כמאמרנו על מה שאמרו גבי נחש, שאמר לחוה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה, על ידי שְ�דַחְפָּה ונגעה בו, והיא על ידי שהוסיפה על ציווי המקום ואמרה לא תאכלו וְלֹא תַגְעוּ וגו'. והנה היא ידעה שלא נצטווה על הנגיעה, והאין שמעה לו מה שאמר כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה. אך שהתורה יש לה גבול, שנקרא גבול הקדושה, ולכן נאמר (ואחחנן ד, ב) לא תספו עליו וְלֹא תַגְרְעוּ וגו'. רק מה שהוסיפו הסופרים גדרים, שהוא גם כן גבול הקדושה ושיעור קומת התורה, כמבואר אצלנו במקום אחר שהוא בחינת השְׂעוֹת שהן משמרים לאברים, עיין שם. אבל זולת זה, כשמוסיף יוצא חוץ לגבול הקדושה, ועל ידי כן בא לבחינת שֶׁקֶר, ואינו יכול לראות האמת בתורה. וזהו דִּחְפָּה, רצה לומר על ידי שהוסיפה יצאת מגבול הקדושה, וְדַחְפָּה למקום השֶׁקֶר, ולכן לא רָאָהָה אָמַת.

וזהו שסובר רבי יהודה, כי התורה לא נכתבה אלא בשביל אותן שיש להם בחינת טוב, אבל אותן שאין בהן טוב אדרבה אנו רואים שבינה 'יתירה' [ניתנה להם], שהוא לשון 'מותרות'.

¹² ברש"י בראשית (ג, ד): [ויאמר הנָחֵשׁ אֶל הָאִשָּׁה] לא מוֹת תִּמָּתוּן. דִּחְפָּה עד שנגעה בו, אמר לה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה.

ומקורו בבראשית רבה (יט, א): ומִפְרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הָעֵץ וְלֹא תַגְעוּ בוֹ (בראשית ג, ג). הדא הוא דכתיב (משלי ל, ו) אֶל תוֹסֵף עַל דְּבָרָיו פֶּן יוֹכִיחַ בְּךָ וְנִכְבְּדְּתָה, תני ר' חייא, שלא תעשה את הגדר יותר מן העיקר, שלא יפול ויקצץ הנטיעות. כך אמר הקב"ה פֶּן בִּיּוֹם אַכְלָךְ מִמֶּנּוּ וגו' (בראשית ב, יז), והיא לא אמרה כן, אלא אָמַר אֱלֹקִים לא תאכלו מִמֶּנּוּ וְלֹא תַגְעוּ בוֹ (שם ג, א). כיון שראה אותה עוברת לפני העץ, נטלה ודחפה עליו, אמר לה הא לא מיתת, כמה דלא מיתת במקרביה כן לא מיתת במיכליה, אלא פֶּן יֵדַע אֱלֹקִים פֶּן בִּיּוֹם [אַכְלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִקְחָהוּ עֵינֵיכֶם] וגו' (שם, ה).

¹³ עיין בזה בכלי יקר (בראשית ג, א) מה שנתקשה בזה. ובנחלת יעקב על רש"י (שם, ג) כתב על זה בלשון 'והקושיא מפורסמת'.

¹⁴ וכמו שבאמת על זה היה הכוונה. וכמבואר במדבר רבה (יד, א) ובפסיקתא רבתי (פרשה מ).

ס'איז דאך לכאורה דאָס גאַנצע איז דאָך אַ פּלאַ, דאָס גאַנצע [ענין].

קנג

ולוה כתב במאור עינים, דבמה שדחפה הנחש לחוה, דחף אותה מתוך גבול הקדושה למקום השקר, וכשהארם מחוץ לגבול הקדושה אינו רואה שום אמת, ואף בדברי חכמה ותורה מכנים טעות ושקר, ושוב לא שייך להקשות עליו כלום

זאָגט דער מאור עינים :

אַז דער פּעל דָּכר רעדט איינעם איין, דערנאָך שוין, מעג [עס] זיין דער קלוגסטער מענטש, נאָר וויבאַלד אַז ער פאַלט אַריין אין זיין וועג [של הבעל דבר], טוט מען דאָס גרעסטע נאַרישקייט.

אַז מ'פאַלט אַריין אין שְׁקָר, איז שוין נישט קיין שום קְשִׁיָא נישט [שייך צו פרעגן. ווייל] מ'ווערט פאַרנאָרט.

קנד

איבערדעם זאָגט ער, ווייל ער האָט געזאָגט שאין מיתה בנגיעה, [אַז ס'איז געווען] דָּחֶפָה - אַז דער נחש - ס'איז דאָך דער ס"מ געווען, דער שטן, - אַז 'ער' האָט זי דוּחֶף געווען [מחוץ לגבול הקדושה], איז זי אַריינגעפאַלן אינעם שְׁקָר, [ולכן] אפילו [איינער וואָס] בעפאָר מעג ער זיין דער גרעסטער [חכם] .. קאָן מען [שוין] קיין קְשִׁיָות נישט פרעגן [האיק נשתטית לחטוא על ידי דברי הנחש].

לויטן שְׁכַל איז [טאקע] אַ קְשִׁיָא, אָבער ווען מ'נעמט צי דעם שְׁכַל, [ס'איז] נכנס בו רוח שְׁטוּת, [שוב לא שייך להקשות עליו כלום].

קנה

ישוב קושיא יא

ובזה מובן דברי רש"י, דאף דהקושיא היה וכי טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, שפיר מתורין זאת כמה שכתב כי הם חטאו על נפשותם, דמכיון שבאו לידי חטא שוב לא שייך עוד להקשות וכי טפשים היו

דאָס קאָן זיין דאָ [אויך].

רש"י פרעגט וכי טפשים היו, זענען זיי דען געווען טפשים .. וואו קומט דאָס.

זאָגט רש"י ניין, חָטָאוּ בְּנַפְשֹׁתָם, זיי האָבן געזינדיגט בְּנַפְשֹׁתָם, [און] אַז ס'קריכט אַריין אַ חָטָא אין נַפֶּשׁ אַריין, ווערט מען פאַרנאָרט.

אפילו מ'איז נישט קיין טפֿש, [אַבער] אַז ס'קריכט אַריין אַ חָטָא אין נַפֶּשׁ, ווערט מען נְתַטֶּפֶשׁ, איז [שוין] קיין קְשִׁיָא נישט וויאזוי טוט מען אַזאַ נאַרישקייט.

ווען ס'העט נישט געווען קיין חָטָא, ס'העט נישט געווען דער פּעל דָּכר 'אינדערמיט', דער יֵצֵר הָרַע אינדערמיט, איז נישט פאַרהאַנדן מ'זאָל טון פֿגֶּדֶר הַשְּׁכַל. וואָרן אַ פֿר שְׁכַל דאַרף דאָך טון מיטן שְׁכַל.

אַז ס'איז אָבער אַ חָטָא, אַז ס'איז דאָ דער פּעל דָּכר דערויף, מעג מען זיין אַ פֿר שְׁכַל ביז מאַרגן, [און מ'באַנאָרשט זיך דאָך].

אַז דער פּעל דָּכר איז אינדערמיט, אַז ס'איז אַ חָטָא, אַז ס'איז דאָ דער פּעל דָּכר, אַז דער פּעל דָּכר מישט זיך אַריין, דער ס"מ, ווערן אלע שְׁכִלִיּוֹת פאַרנאָרט^{כט}.

^{כט} ועיין בזה בעל הגאולה ועה"ת (בהקדמה עמוד ט).

קנו

ישוב קושיא יב

ובתר הכי מקשה רש"י דמכל מקום על קרח עצמו קשה, שהוא היה גדול בהשגה יותר מכל בני דורו חוץ ממושה רבינו, ואם כן בודאי צריך שיהיה טעותו נתלה באיזה דבר חכמה וקדושה, ולא בסתם טעות, כדרך שאר בני אדם

אויף דעם פרעגט אָבער רש"י ווייטער, קרח איז דאָך אָבער געווען אַ גרויסער פיקח, ער איז געווען דער איינער אין דור חוץ פון משה רבינו'ן (וכדלעיל באות כו), (ואם כן) כולִי האִי נאָולי [אכתי יש להתפלא], וואו האָט ער געקענט אַזאַ כח האָבן אויף קרח'ן. מיט אַ פשוט נאָרישקייט האָט מען נישט געקאָנט אַריינדערווישן קרח'ן. כאַטשיג דער בעל דְּכָר האָט אַזאַ כח [אצל רוב בני אדם, אָבער] ער האָט נישט געקאָנט אים אַריינדערווישן [אם לא על ידי איזה טעות של דבר חכמה].

קנו

ועל זה מתרץ רש"י כי אצל קרח באמת היה עוד סיבה לטעותו,

כי עינו הטעותו, במה שראה ברוח הקודש כי שלשלת גדולה יוצאה הימנו

[אויף דעם] זאָגט רש"י, דאָרט איז שוין געווען נאָך אַ סיבָה, [ווייל] ער האָט געזען שְׁלִשְׁלֹת גְּדוּלָה יוֹצֵאָה מִמֶּנּוּ, האָט ער שוין עפּעס געזען [בחכמה וברוח הקודש], האָט ער שוין געהאַט אַ רִאָיָה [מזה לטעותו, שהוא הוא האחד אשר יבחר בו ה' ויהא ניצול]. כולִי האִי, אַז ס'איז שוין געווען אַ מָקוֹם לְטִעוּת, האָט שוין דער בעל דְּכָר געקענט אפילו אויף קרח'ן.

קנח

סיום ישוב קושיא ג-ד (באופן ראשון)

אָבער על כל פנים דאָס איז דער פֿשט, [אזוי] איז ער אַריינגעפאַלן. [וממילא היה] וַיִּקַּח קֶרַח, [וכמו שדרשו] לָקַח מִקַּח רַע [לְעֲצֻמוֹ].

קנט

ישוב קושיא ג (באופן שני)

בניו של קרח עשו תשובה לכסוף וניצולו, ובאמת יצאה ממנו שלשלת גדולה, ולא טעה קרח במה שראה כן. ורק הוא בעצמו נענש וירד לשאול. ולזה אמרו שלקח מוקח 'לְעֲצֻמוֹ', ולא לבניו

קאָן זיין [עוד בבאיור הלשון] לָקַח מִקַּח רַע 'לְעֲצֻמוֹ'.

וואָרן לעולם די קינדער זענען דאָך טאַקע געבליבן [בחיים]. 'דאָרט' לא האָט ער זיך נישט טוּעָה געווען, וואָרן דעס איז אים געבליבן, [כי] בָּנָיו עָשׂוּ תְּשׁוּבָה^{לכ}, [און]

^ל דער בעל דְּכָר.

^{לא} במה שראה כי שלשלת גדולה יוצאה ממנו.

^{לב} וכסוף לשון רש"י (טז, יב) בפסוק רב לכם בני לוי, וז"ל: ולא ראה יפה, לפי שִׁבְּנָיו עָשׂוּ תְּשׁוּבָה, ומשה היה רואה.

וכן מבואר במדרש תהלים (מזמור מה): דבר אחר לִמְנַצֵּחַ על ששנים [לְבָנֵי קֶרַח]. משל למטרונא שראתה שלשה יוצאין ליצלב, ופדתה אותם. אחר ימים ראתה אקלפרין טענין קונטבריא של מלך. כך בני קרח חלקו עם אביהם, לקרח בליעת הארץ, וּבְנָיו שָׁעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה נעשו נביאים, ונעשו שושנים.

ועיין עוד שם (במזמור מו): על כן לא נִירָא בְּהַמִּיר אֶרֶץ. אמרו בני קרח, אַל תִּירָאוּ אותנו היום שעתיד הקב"ה לנער את הרשעים מן הארץ, שנאמר (איוב לח, יג) לֵאמֹר בְּכַנְפוֹת הָאֶרֶץ יִנְעָרוּ רָשָׁעִים מִמֶּנָּה. ואומר (ישעי' סה, יז) כי הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה. והיכן צדיקים עומדים באותה שעה, ואתם הדבקים בה' אלקיכם (דברים ד, ד). אמרו להם בני קרח אַל תִּירָאוּ, אנו רואים כל הנסים שעשה עמנו הקב"ה, שנאמר (בפרשת טז, לב) ותפתח הארץ את פיה. והיכן הָיִינוּ באותה שעה, באויר הָיִינוּ. וכן הוא אומר (פנחס כו, יא) וּבְנֵי קֶרַח לֹא מָתוּ. ר'

ווייטער (בבני בניו) איז געווען שמואל הנביא, דעם האָט ער געהאַט אַלעס אַלעס [הכל כמו שראה מראש].

נאָר וואָס דען, אָבער דער טענות איז געווען, אויף אים האָט עס נישט גענוצט גאָרנישט, ער איז אַריינגעפאַלן [ולכן אמרו שלקח מקח רע רק 'לעצמו', ולא לבניו]. נאָר דערנאָך וואָס ס'איז בניו שפּעטער, [שם לא לא לקח מקח רע].

קס

אלא שבאמת גם הוא יתעלה לעתיד, וכמו שדרשו עליו הכתוב מוריד שְׁאוֹל וְיַעַל

ער [אַליין] איז דאָך [אויך] געווען גרויס. [און] מילא מוריד שְׁאוֹל וְיַעַל (שמואל א' ב, ו), שטייט דאָך [על קרח ועדתו, אז] ער וועט דאָך אויך [צוריק] נְתַעֲלָה ווערן לְעֵתִיד. אזוי שטייט דאָך²⁶, [ווי] דער אור החיים הקדוש זאָגט עס²⁷ [שיש חילוק בזה בין קרח ועדתו, ובין דתן ואבירם].

נחמיה אומר וכו', בשעה שנפתחה הארץ ונבלעו, העמיד להן הקב"ה כתורן הספינה, וכן הוא אומר (שם, י) וַיְהִי לְנֶס. וכן אמרו בני קרח, אל תיראו, יודעין אנו מה עשה עמנו הקב"ה, לא נירא בְּהִמִיר אֶרֶץ. וברש"י פינחס (כו, יא): וַבְּנֵי קֶרַח לֹא מָתוּ. הם היו בצעה תחלה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם וכו'.

ועיין עוד ברש"י תהלים (מב, א): [למנצח משפיל] לבני קרח. אסיר ואלקנה ואביאסף הם היו תחלה בעצת אביהם, ובשעת המחלוקת פירשו, וכשנבלעו כל סביבותיהם ופתחה הארץ את פיה, נשאר מקומם בתוך פי הארץ, כענין שנאמר וַבְּנֵי קֶרַח לֹא מָתוּ, ושם אמרו שירה, ושם יסדו המזמורים הללו, ועלו משם, ושרתה עליהם רוח הקודש ונתנבאו על הגליות ועל חורבן הבית ועל מלכות בית דוד.

²⁶ במשנה סנהדרין (קח): עדת קרח וכו', רבי אליעזר אומר, עליהם הוא אומר ה' מְמִית וּמְחַיֶּה מוֹרֵיד שְׁאוֹל וְיַעַל.

²⁷ באור החיים הק' פרשת קרח (טז, א): ודע שיש מחלוקת רבותני ז"ל (סנהדרין שם) בקרח ועדתו, אם יש להם חלק לעולם הבא. למאן דאמר אין לו חלק לעולם הבא, גם שורשו ביעקב נמק, והוא מה ששאל השואל (שם קט): ולחשוב בן יעקב, ודקדק לומר שעקב עצמו לגיהנם, פירוש לא נתלווה לבד שהוא לזמן מועט, אלא עד סוף העולם, והוא מה שרמז במאמר שעקב עצמו, לשון סוף ותכלית כעקבים שהם סוף תכונת האדם, ורבותינו ז"ל ישתמשו בלשון זה, כאומרים (סוטה מט): בעקבות משיחא וכו'. ותיירץ (בסנהדרין שם) לפי שהתפלל על עצמו וכו', פירוש לעולם שכן הוא, אלא שה' עשה נחת רוח ליעקב שהתפלל וכו'. או אפשר שסובר שיש לו חלק לעולם הבא, וזו היתה תפלתו של יעקב, שלא יגיע כח החטא עד עיקר השורש שביעקב, ולא ינתק חבל הכסף מעיקרו, ויש תקוה לאחריתם. והוא מאמר התנא (שם) עליהם אמר הכתוב מוריד שְׁאוֹל וְיַעַל, וראיתי לדקדק אומרו וְיַעַל, ולא אמר כשיעור השמר (הכתוב שם) בסמוך ה' מְמִית וּמְחַיֶּה, וכמו כן אמר אחר כך (שם ה') מוֹרֵיד וּמְעִשִּׂיר. אכן נתכוון לומר דברי התנא עצמו שעל עדת קרח הוא מדבר, לזה אמר וְיַעַל, פירוש כבר העלה אותם קודם שהורידם, שהרי קדמה תפלת יעקב לירידתם, ומאז נכתבו בספר העליה.

ועוד שם (א, טו) בענין דתן ואבירם, לאחר שהארץ שעליהם אמר משה אל תפן אֶל מִנְחָתָם, מסיים וז"ל: ואין זה אלא לצד היותם חלק רע גמור, וטבע הרע לשנוא הטוב שְׁנֹאָה עוֹה טבעית בלא סיבה נולכן לא נתרצו למשה. מעתה כל כיצא בזה מצוה לעקרו, ולהפקיע זכותו, לבל יפן ה' למנחתם, כי בְּאֶבֶד רָשָׁעִים רָחָה (משלי יא י). וסובר אני כי האנשים הרשעים הנזכרים בכלל עדת קרח שנאמר עליהם מוריד שְׁאוֹל וְיַעַל, שאלו 'אבדה תקותם', שכולן ענף הקליפה, כן יאבדו כָּל אוֹבְדֵי ה'.

ובאור החיים הק' פרשת פינחס (כו, ט): הוא דתן וְאַבְיָרִים וגו'. צריך לדעת מה בא ללמדנו במאמר זה וכו', עוד למה האריך בדברים אלו, אֲשֶׁר הָצוּ וגו' בְּהַצָּתָם על ה'. ונראה כי לא בא הכתוב כאן אלא לומר שהן הזה היו סיבה לכל מעשה קרח, כי יחפור ה' לפרסם הרשעים שהם סיבה לרשע הנעשה, והוא אומרו הוא דתן וגו' אֲשֶׁר הָצוּ וגו' פירוש את אחרים, על ה' ומשה עבדו, וכן פירש רש"י הא למדת שהם המזמינים [את] העדה הנועדת, ואפשר שגם את קרח הם החטיאורו וכו'. הא למדת שהגם שנקללו היהודים על משה ועל אהרן, היו חוזרים בהם, אם לא היו שני הרשעים. וזה לך האות, כי האיש משה לא היה משתדל לרצות אלא להם, דכתיב (קרח טז יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקָרָא לְדָתָן וגו', וכתיב (שם, כה) וַיִּלָּךְ מֹשֶׁה אֶל דָּתָן וגו', שהרגיש שבהם הדבר תלוי. מעתה נפשות כל המתים תלויים בשני הרשעים ההם, ויש בזה לימוד זכות על קרח ועל המאמתים וחמשים איש, וכן תמצא שאמר הכתוב בפרשת עקב (יא, ו) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתָן וְלֵאבִיָּרִים וגו', שאינו מונה המאורע אלא לדתן ואבירם. וכפי זה יכולין אנו להעמיד סברת האומרו 'עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא', בדתן ואבירם, ולהעמיד סברת האומרו 'עליהם אמר הכתוב מוריד שְׁאוֹל וְיַעַל', בשאך העדה חוץ מהם.

קסא

ישוב קושיא ד' (באופן שני)

ומה שאמרו הלשון 'מקח' רע, הכוונה על ההתחלפות והשתנות שנעשה בו, שמתחילה היה במדריגה לגדולה, וירד פלאים אָבער על כל פנים יהיה איך שיהיה, ס'איז געווען אַ 'מקח רע' לְעֶצְמוֹ איז עס געווען אַלעס, ס'איז גאָר אַ 'הַשְׁתַּנּוּת' געווען לויט זיין בחינה, לויט זיין גרויסקייט, אַזאַין 'הַתְּחַלְפוֹת' ס'זאָל ווערן, דאָס הייסט שוין [אַז] דאָס איז אַ 'מקח' רע, אַז ס'ווערט אַ מענטש אַזוי נְשִׁתְנָה, אַז מ'ווערט גאָר אַנדערש.

קסב

איבערדעם דארף מען האָבן סײַעֲתָא דְשִׁמְיָא [כל אדם, שלא ימעדו קרסוליו על ידי טעות שוא שמפתה לו היצר הרע].

קסג

סיום התורה

דער תוכן דערפון.

אַלעס איז געווען פאַרדעם, – אייביג איז געווען [כבר טעות כזה, וכמה שהיה עוד בבני אפרים, וכן במשך הדורות אירע טעותים כאלו], – ער איז אַרײַנגעפאַלן פאַרדעם, ווייל ער האָט געוואָלט האָבן אַ גאַולה פאַרן זמן.

קסד

און היצט בעונותינו הרבים [גם כן יש נסיון טעות כזה].
[ובימי קרח ווען] אַלעס איז געווען צדיקים, איז [נאך] געווען אַ מקום לטעות.
[אָבער היינט] בעונותינו הרבים [הלא הכל ממקור רשעים, ורואין מזה] עד היכן הדברים מגיעים [כח הסתתו של הבעל דבר].
[וועד כמה צריכין אנו להשמר, אַז] חס ושלום מ'זאָל נישט אַרײַנפאַלן אין דָרָך
'הַרְשָׁעִים' חלילה, [צו] נעמען 'פאַרן' זמן, [שזה אדרבה גורם אַז] דאָס 'האַלט אויף' די גאַולה.

קסה

דער אייבירשטער זאָל העלפן:

מ'זאָל די זכִּיָּה האָבן, מ'זאָל דבוק זיין אין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּאַמוּנָה שְׁלִימָה.
מ'זאָל זיך נישט רירן [מדרך התורה והאמת].
מ'זאָל וויסן מִשֶּׁה אֶמֶת וְתוֹרָתוֹ אֶמֶת, 'וְהֵם' [בְּדָאִים].

קסו

ישוב קושיא יד' (באופן שני)^{לה}

מה שהם אומרים בכל חודש 'וְהֵם' בְּדָאִים, כי הכוונה לכלול בוה גם שאר כל החולקים על דברי מִשֶּׁה אֶמֶת וְתוֹרָתוֹ אֶמֶת, שבשאר כל הדורות, שכולם הם דוברי שקר וכזב. דמלבד האפיקורסות שלהם ועקירת התורה, כל דבריהם בענין הצלה או גאולה, הוא הכל שקר וכזב ואין בו ממש

קאָן זיין [עוד בביאור הלשון] 'וְהֵם' בְּדָאִים.
קען זיין [בדרך] פֿשוט אויך, וואָס ער זאָגט נישט 'וְאַנְחֵנוּ' בְּדָאִים.

^{לה} ואופן הראשון, הוא בחלק הדרוש השייך לחלק ב' של הקונטרס.

[ווייל] קרח האָט געוואָלט דאָ [זאָגן מיט דעם], קרח האָט אָבער מוֹדִיעַ געווען אינאיינענעם [גם על שאר כל החולקים על דרך התורה, שהם כולם בדאים].

קסז

מילא דאָרט [במחלוקת שלו] איז ער דאָך שוין ביי דער השָגָה, ער זעט דאָך [שוין איין זיין טעות], ער זעט דאָך שוין דעם אָמֶת, [אז] מֹשֶׁה אָמֶת וְתוֹרָתוֹ אָמֶת. [ולכן] האָט ער געוואָלט זאָגן אזעלעכע דְּבוּרִים, מִזָּאֵל וּוִיסֵן אַז נִישֵׁט נאָר 'ער' האָט שלעכט געזאָגט, [כאָטש] ער איז דאָך געווען גרויס און ער האָט שלעכט געזאָגט, נאָר [סיי] 'ווער' ס'זאָגט אַקעגן [תורת משה], אַזוינס וואָס ס'האַלט נִישֵׁט אויס עַל פִּי הַתּוֹרָה, [סיי] ווער ס'זאָגט קעגן די הייליגע תּוֹרָה, דער איז אַ ליגנער ! דאָס איז אַלעס נִישֵׁט אָמֶת, דער פאַרפֿירט נאָר אידן, אַז ס'איז נִישֵׁט עַל פִּי הַתּוֹרָה. און מ'פּאַפּט זיך גאָר.

קסח

[והנה קרח] ער האָט געוואָלט אַ גאָלָה, [אָבער] ער האָט עס געוואָלט 'על פִּי הַתּוֹרָה', נאָר ס'איז אויך געווען אַקעגן משה רבינו', [ולכן היה זה דבר בדוי ומשוקר]. אָבער דאָרט וואו ס'איז 'גאָר אַקעגן' די תּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה^{לי}, וואו ס'פֿירט זיך 'נִישֵׁט' עַל פִּי הַתּוֹרָה, איז עס זיכער ליגנט ! יעדע גאָלָה !

קסט

איבערדעם האָט ער געזאָגט [וְהֵם' בְּדָאִים], האָט ער כּוֹלָל געווען [גם אחרים], ער האָט געוואָלט [זאָגן] נִישֵׁט נאָר [אויף] זיך, ער האָט געוואָלט זאָגן נאָך מער, אַז [סיי] ווער ס'זאָגט עס, עד סוף כָּל הַדּוֹרוֹת, [הרי הם "בְּדָאִים"]. [ולזה אמר] מֹשֶׁה אָמֶת וְתוֹרָתוֹ אָמֶת "וְהֵם" בְּדָאִים, די אַלע זענען בְּדָאִים, די וואָס זיי זאָגן [אַזוינס], די וואָס ווילן עפעס 'פאַר די צייט', אַז ס'איז נִישֵׁט עַל פִּי הַתּוֹרָה, אַז ס'איז 'אַרויס' פון די תּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, איז וְהֵם בְּדָאִים, זיי זענען אַלע שָׁקֵר.

קע

אויסערדעם וואָס ס'איז אַפִּיקוֹרְסוֹת מיט מִינוֹת השם ישמרינו, מיט עֲקִירַת כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה. נאָר אָבער, ס'איז שָׁקֵר אויכעט ! מ'ווערט נאָר פאַרפּאַפּט [דערפון, במשאות שוא ומדוחים].

אַז מ'קלערט עפעס 'גאָלָה', ווערט מען 'אַריינגעפּאַפּט'.

אַזוי ווי ס'איז געוועזן וְיָקַח קֶרַח, ער האָט דערווישט יעדן [מכיון שבא בענין של גאָלָה] (וכדלעיל באות ככד-קלא).

קעא

[ולכן] זאָגט ער אָבער נִיין, בְּכָלֵל [איז וְהֵם בְּדָאִים].
דו מוזט דאָס וויסן !

^{לי} כנראה שרבינו מדייק בלשונות אלו לבאר כפל הלשון משה אָמֶת וְתוֹרָתוֹ אָמֶת, שהלשון משה אָמֶת קאי לאפוקי מסברת קרח שהיה נגד משה רבינו, והלשון וְתוֹרָתוֹ אָמֶת קאי דכל שכן לאפוקי משאר כתות שהם לגמרי היפוך התורה. [והוא כעין מה שביאר רבינו קרוב לזה (לעיל בהדרוש השייך לחלק ב' של הקונטרס) בענין החילוק שבין סברת קרח שהיה רק טעות, ובין סברת דתן ואבירם שחלקו על דרך האמת ולא האמינו בכח החכמים בתורה שבעל פה].

[אז] אויסערדעם וואָס ס'איז רע וַמֵּר עֲזָבוּ אֶת ה' (ירמ"ב, יט), איז עס פֿשוט אַלדינגס שְׁקֵר וְכָזָב, אַלע 'הַצִּלּוֹת', מיט אַלע 'גְּאֻלוֹת', [ס'איז] שְׁקֵרִי שְׁקָרִים.

קעב

איבערדעם האָט ער געזאָגט, אַ כָּלֵל געזאָגט, מ'זאָל וויסן משה אַמֶּת וְתוֹרָתוֹ אַמֶּת, 'וְהֵם', אַלע, [סײַ] ווער ס'רירט אָן, ווער ס'איז אין דעם כָּלֵל, - ער וויל נישט זאָגן [בפרטיות], ער זאָגט נישט קיין פֿרָטִים, 'דער' אָדער 'יענער', אָדער זיך [קרח עצמו], - [סײַ] ווער ס'גייט מיט דעם דָּרָךְ, וואָס ס'רירט אָן אין די הייליגע תוֹרָה, איז 'וְהֵם בְּדָאִים'! דאָס איז אַלעס ליגנט!

איבערדעם האָט ער געזאָגט דעם כָּלֵל, אַלעס, מ'זאָל וויסן משה אַמֶּת וְתוֹרָתוֹ אַמֶּת, מ'זאָל זיך מְדַבֵּק זיין אין די תוֹרָה הַקְדוּשָׁה, און אין דָּרָךְ הָאֱמֶת.

קעג

ברכת הקודש

דער בורא כָּל עוֹלָמִים זאָל דערלייכטן די אויגן.

זאָל דערפרייען אידישע הערצער.

זאָל אַריינשיינען אין אידישע הערצער.

מ'זאָל דְּבִיק זיין אין אַמֶּת, און אין די תוֹרָה הַקְדוּשָׁה.

מ'זאָל מיר די זְכוּיָה האָבן, נאָך צו טון תְּשׁוּבָה שְׁלִימָה פאר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא ..

מ'זאָל מיר בְּמַהֲרָה מְקַבֵּל זיין פֿני מַשִּׁיחַ צְדִיקנוּ בְּקְדוּשָׁה וּבְטְהָרָה, בְּשִׂמְחָה וּבְנִחָת, מיט כָּל מִינֵי יְשׁוּעוֹת טוֹבוֹת.

מ'זאָל מיר זוכה זיין צו זען בְּמַהֲרָה, בְּהַתְרוּמָמוֹת קָרֵן הַתוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל, און הַתְגַּלוֹת כְּבוֹד שְׁמַיִם עָלֵינוּ, בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

מודעה ובקשה

במשך די זומער וואכן וועט זיין צו באקומען
די קונטרסים לשון קדשו
אין די גרעסערע צענטערן אין די קעטסקילס.

צו באשטעלן פאר א קעמפ, קאנטרי, אדער ישיבה
ביטע רופט ביז דאנערשטאג 12:00 מיטאג.

347-628-4499

(ביטע אריינרופן אפילו מ'האט באקומען פאריגע יאר)

ווער ס'איז וויליג ארויסצוהעלפן דורך מיטנעמען צו א קאנטרי, פון וויליאמסבורג אדער
קרית יואל, אדער פארשפרייטן אין זיין געגנט, זאל ביטע אריינרופן,
כדי מ'זאל קענען אלעס ארגאניזירן אויפן בעסטן אופן.

איר קענט מהנה זיין אסאך אידן מיט א ריכטיגן עונג שבת!

זכות רביה"ק זי"ע יגן בעד כל המסייעים.

KolSatmar.com